

дискусії в силу таким чином набутого незнання може бути сформована змішана позитивно-негативна характеристика об'єкта та/або предмета цього доведення або дискусії.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко І.В. Інноваційне розуміння та значення сутності та співвідношення завідомо і незавідомо достовірних і недостовірних відомостей у медіапросторі. *Студентські наукові дискусії поза форматом* : матеріали ІХ Міжнарод. конфер., 27 травня 2022 р. Івано-Франківськ : Ун-т Короля Данила, 2022. С. 38-42.

2. Бондаренко І.В. Інноваційне розуміння сутності та значимості достовірних і недостовірних відомостей в юридичному і журналістському доказуванні. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Право»: журнал.* 2022. No 1(1) 2022. С. 241-253.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-100>

Кізь О. Б.

*кандидатка психологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри психології,
керівниця Центру гендерних досліджень та впровадження політики
рівних прав та можливостей,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

Кікінежді О. М.

*докторка психологічних наук, професорка,
професорка кафедри психології,
співкерівниця Центру гендерних досліджень та впровадження
політики рівних прав та можливостей,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

УКРАЇНА-ЛИТВА: МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ ЦЕНТРІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОГО ДІАЛОГУ

В умовах євроінтеграції актуалізується проблема міжкультурної комунікації у глобалізаційному діалозі, поглиблюються та інтенсифікуються взаємозв'язки між державами світового

співтовариства, активізується боротьба за утвердження демократичних принципів, щоб «жити разом у рівності та гідності» («Біла книга Ради Європи з міжкультурного діалогу»), «долучитися глобалізованого «Ми» й водночас зберегти самобутній життєвий світ, відчуття власного національного «Я» (М. Попович) [5, с. 16].

Як наголосив Президент НАПН України Василь Кремень, «людиноцентричні виміри філософії освіти розкривають нове її розуміння як стратегічного ресурсу гуманізації суспільних відносин, позаяк «те, що породжує і зберігає людину, було, є і назавжди залишиться її зверненням до суб'єктивності інших людей, що формує своєю мотивацією їхні співчуття, свідомість, згоду і співдію. Немає такої здатності душі людини, яка б не народжувалася, не зберігалася і не розвивалася як її внутрішній суб'єктивний стан у просторі зустрічей і взаємного спілкування [4, с. 4]».

Учені під міжкультурною комунікацією розуміють функційно зумовлену комунікативну взаємодію людей як носіїв різних культурних спільнот, що орієнтована на взаємопроникнення культурно-комунікативних смислів, досягнення взаєморозуміння з урахуванням і збереженням «національної картини світу», їх взаємозбагачення в соціокультурному й духовному планах.

Міжкультурна комунікація є одним із провідних напрямів міжнародної взаємодії, взаємодії культур, за якої вони вступають у діалог, відбувається їх актуалізація, внаслідок чого виявляється загальнолюдське і специфічне кожної культури як системи, стверджується самобутність народу. Водночас, міжкультурна взаємодія може бути інтерпретована як процес трансляції культури, національно-культурних традицій в аспекті засвоєння відповідної інформації на рівні суб'єкт-об'єктних і суб'єкт-суб'єктних відносин [1].

Особливо вагоме значення міжкультурна взаємодія набуває у питаннях забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків у різних сферах життєдіяльності українського суспільства, що регулюються низкою ратифікованих міжнародних та ухвалених національних документів (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний в сфері сталого розвитку на період до 2030 року» (2015), документи Ради Європи «Жити разом: поєднання різноманітності та свободи в Європі XXI століття» (2011 р.), «Міжкультурний діалог, культурне різноманіття та освіта» (2016 р.), «Компетенції демократичної культури «Жити разом як рівні в культурно різноманітних демократичних суспільствах» (2016 р.), Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр., Державна стратегія забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків на період до

2030 року тощо). У 2020-2021 роках Україна отримала офіційний статус учасниці таких міжнародних ініціатив, як «Партнерство Біарріц» і «Коаліція дій для сприяння досягненню гендерної рівності», набула членства у Міжнародній коаліції за рівну оплату праці (EPIC), а також приєдналася до Групи друзів жінок, миру й безпеки, чим засвідчила прихильність до реалізації десятих резолюцій Ради Безпеки ООН.

У перебудові існуючої системи гендерних відносин освіта як соціальний інститут відіграє ключову роль та створює фундаментальні умови для особистісного становлення, підвищення культурно-освітнього рівня та формування інтелектуального потенціалу нації, розвитку громадянського суспільства рівних прав і можливостей. У цьому специфічному культурно-інтеграційному і соціально-психологічному контексті відбувається багаторічна плідна співпраця гендерно-освітніх центрів двох закладів вищої освіти: Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (ТНПУ) (м. Тернопіль, Україна) та Європейського гуманітарного університету (ЄГУ) (м. Вільнюс, Литва).

У 2010 році розпочато співпрацю Центрів щодо реалізації проєктів, програм та видів міжкультурних взаємодій та активізації міжнародної та наукової мобільності викладачів. Так, співробітниці Центру упродовж 2009-2011 років пройшли навчання з підготовки сертифікованих тренерів у рамках Програми рівних можливостей і прав жінок в Україні, що реалізовувалася Програмою розвитку ООН за фінансової підтримки ЄС (провідною тренеркою Програми – представниця ЄГУ Маргарита Янкаускайте). У 2010 році – переймали досвід литовських колег та уперше перебували із візитом в ЄГУ у складі делегації гендерних експертів з України.

У рамках подальшої співпраці між гендерно-освітніми центрами університетів проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції» (2020) [6]; проведено спільний семінар-вебінар з НАПН України та ЄГУ (м. Вільнюс, Литва) «Формування егалітарно-освітнього середовища для дітей та молоді: досвід і перспективи» (2021) [2]; здійснено обмін досвідом та трьохмісячне міжнародне стажування в ЄГУ на тему «Psychological education with a gender focus in Lithuania» співробітницями Центру (2021) [3]; забезпечено взаємообмін електронними архівами наукової літератури з гендерної проблематики тощо. Метою співпраці було поглиблення знань про зарубіжні гендерні дослідження у міждисциплінарному ракурсі, вивчення досвіду імплементації гендерної складової до сучасної системи вищої освіти Литви та оцінки можливостей його адаптації до українських реалій. Зокрема, ознайомлення із системою вищої освіти та шляхами її

інтернаціоналізації у Литві, сучасними методами викладання та новітніми технологіями у вищій школі, інноваційними методами гендерної освіти та специфікою наукової підготовки у Литві. Представники ЄГУ поділились досвідом забезпечення принципів рівних прав та можливостей в освітньому просторі їхнього університету, охарактеризували шляхи створення гендерносправедливого середовища у закладах вищої освіти Литви, акцентували увагу на важливості проведення гендерних експертиз шкільних та університетських програм й офіційних документів, окреслили можливості інтегрування гендерних знань до змісту програм підготовки бакалаврів та магістрів, які здобувають вищу освіту в академічному департаменті соціальних наук ЄГУ.

Викладачі та студенти ТНПУ взяли участь у заходах ЄГУ, зокрема, під час проведення місяця інклюзивності (з 11 листопада по 11 грудня 2021 року) «Інклюзивність на території кампусу: гендер, культурне розмаїття, запобігання «мові ненависті» у громадах» («On-campus Inclusion: Gender, Cultural Diversity, «Language of Hate» Prevention across Communities»), долучилися до віртуальних екскурсій музеями Вільнюса та тематичних виставок із гендерної проблематики, прослухали низку онлайн лекцій від спікерів/спікерок, соціальних партнерів/партнерок та викладачів/викладачок ЄГУ.

Лекції та вебінари розкривали гостроактуальні і дискусійні теми сьогодення, як, до прикладу, лекція експертки ГО «Центр просування рівних можливостей» (м. Вільнюс), PhD із гуманітарних наук Маргарити Янкаускайте на тему «Попередження сексуальних домагань, у тому числі в університетському середовищі». Маргарита Янкаускайте – відома у Європі та світі гендерна активістка і лідерка, експертка і міжнародна тренерка, членкиня Соціал-демократичної партії Литви, викладачка і волонтерка, котра багато років співпрацює з українськими організаціями громадянського суспільства, міжнародними та українськими благодійними фондами й освітніми установами, здійснюючи просвітницьку місію утвердження ідеї прав та свобод людини, що базується на принципах гідності, поваги і взаємоповаги, рівних прав і можливостей. Науковиця працювала у низці університетів, громадських організацій та як зовнішній консультант у Литві, Киргизстані, Туркменістані, Грузії, Туреччині, Гонконгу, Україні. У 2011 році посольство США відзначило її нагородою «Хоробра жінка». У 2012 році вона стала однією з 12 представниць у календарі Європейського інституту гендерної рівності «Жінки, які надихають Європу». У 2015 році Національний форум різноманітності нагородив Маргариту за роботу у сфері гендерної рівності.

Надзвичайно цікавими були лекції Владислава Іванова «Брѣшамся па-беларуску», Ольги Кивлюк «Токсична краса: кому вигідно в медіа змушувати нас відчувати себе некрасивими», Андрія Возянова «Якісна методологія в гендерних дослідженнях: значення для інклюзії», майстер-клас Уляни Биченкової «Майстерня турботливого і пасіонарного конструювання», вебіари професорки Університету Західного Мічигану (США) Олени Гапової «Революцією мобілізовані і призвані: про сенс жіночого протесту», соціологині та громадської активістки Олени Нестерук «Попередження сексуального насильства, міри реагування і питання права» тощо.

Вартим до запозичення був досвід перегляду та обговорення документальних фільмів в ЄГУ, зокрема «Жінка 2020», «Жінка на робочому місці: незавершена боротьба за рівність», який розповідає про важку боротьбу серед руху #MeToo – соціальної акції-флешмобу проти сексуального насильства і сексуальних домагань. Важливими для імплементації в університетське середовище ТНПУ виявились напрямки розвитку інклюзивного освітнього простору для усіх членів спільноти ЄГУ, під яким колектив університету розуміє створення відкритої, дружельюбної та сприятливої атмосфери для кожного, незалежно від етнічної, мовної, статевої, гендерної, вікової приналежності та дієздатності; поповнення інформаційними ресурсами Інклюзивно-ресурсного центру ТНПУ, вивчення міжнародного досвіду реалізації проєкту «Голоси насильства», який надав простір для голосів жінок із досвідом гендернозумовленого насильства, сексизму та сексуальних домагань, котрі проживають в Данії, Ісландії, Білорусі, Естонії, Латвії і Литві.

У рамках співпраці під час Міжнародної кампанії «16 днів проти насильства» (25 листопада-10 грудня 2021 року) співробітницями ТНПУ проведено презентацію документального фільму «Розірви коло», проведено 5 вебінарів–семінарів («Об'єднаємо зусилля в боротьбі проти насилля»; «Аб'юз та психологічне насильство»; «Сексуальні домагання та дискримінація у сфері праці»; «Насильство в Інтернеті: кібербулінг, кібергрумінг, секстинг»; тренінг «Гендерні аспекти здійснення депутатської діяльності» для членкинь МФО «Рівні можливості» Тернопільської районної ради тощо).

Взаємодія у міжкультурній комунікації дала змогу перейняти передовий досвід литовських колег, збагатитися цінними знаннями та практиками щодо його адаптації та імплементації у національну освітню систему задля створення гендерносправедливого, недискримінаційного, егалітарного, гендерночутливого освітнього середовища, сприятливого для особистісного та професійного розвитку студентства, академічної спільноти та науково-педагогічних працівників, що суголосно світовим

стандартам утвердження паритетної демократії та відповідає принципам вільного суспільства.

Литовський досвід дозволив імплементувати ключові стратегії Ради Європи до напрямків роботи Науково-дослідного центру з проблем гендерної освіти і виховання учнівської та студентської молоді НАПН України – ТНПУ ім. В. Гнатюка, Центру гендерних досліджень та впровадження політики рівних прав і можливостей, Школи гендерної рівності: створення Дорожньої карти гендерно-справедливого середовища в Україні, розробка гендерних курсів для освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, магістра, аспіранта; проведення інформаційно-просвітницьких акцій, забезпечення участі та перемога студентів у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт із напрямку «Гендерні дослідження», проведення науково-практичних конференцій; написання магістерських робіт, робота студентських проблемних груп, впровадження системи гендерно-освітніх антибулінгових та антидискримінаційних практик, медійних технологій, окреслення організаційно-педагогічних умови формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій у ЗВО як невід’ємного складника гендерно компетентної, гендерночутливої та толерантної особистості майбутніх педагогів тощо).

Низка положень і висновків впроваджених гендерно-освітніх технологій як інноваційних може бути використана в поглибленні гендерних аспектів державної освітньої політики, визначенні основних стратегій національного механізму забезпечення культури гендерної рівності, формування егалітарної свідомості молодих людей з метою їх успішного життєвого та професійного життєздійснення в контексті європейської моделі гендерного паритету.

Список використаних джерел:

1. Бахов І.С. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2012. № 2. С. 34 – 43.

2. Віртуальний простір ТНПУ об’єднав учасників міжнародного семінару-вебінару «Формування егалітарно-освітнього середовища для дітей та молоді: досвід і перспективи». URL: http://tnpu.edu.ua/news/5964/?sphrase_id=38513

3. Закордонне стажування співробітниць Центру гендерних досліджень та впровадження політики рівних прав і можливостей ТНПУ ім. В. Гнатюка у Литві. URL: http://tnpu.edu.ua/news/6849/?sphrase_id=38512

4. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Педагогічна думка, 2009. 520 с.

5. Попович М. Роль філософії у духовному розвитку людства. Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності: матеріали III Міжнародної науково-теоретичної конференції (Житомир, 19–20 травня 2011 р.). Житомир, 2011. С. 16.

6. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (10–11 вересня 2020 р., м. Тернопіль) ; за заг. ред. В. П. Кравця, О. М. Кікінежді. Тернопіль : ТНПУ, 2020. 288 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-101>

Кісла Г. О.

*кандидат філософських наук, доцент,
Український державний університет імені М. П. Драгоманова*

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Сучасний світ надає людству можливість визнання комунікації основним конструктом соціального життя. Сучасність пропонує розглядати наступні рівні комунікацій з урахуванням особливостей інтеграційних європейських процесів, міжетнонаціональні комунікації, міжсоціальні, міжпрофесійні, міжполітичні комунікації.

Глобалізація як основний тренд розвитку сучасного світу передбачає інтеграцію соціальних спільнот самого різного рівня організації, від країн, держав до мікроспільнот рівня субкультур. Інтеграція в свою чергу базується на комунікаціях, які мають різні рівні презентації, але їх можна усі об'єднувати, на нашу думку, в міжкультурні комунікації. Сучасний світ надає людям можливості відчувати присутність одне одного находячись на різних континентах, тому що он лайн комунікації складають «реальну ілюзію» відсутності географічного простору. Також сучасний світ надає людству можливість визнання комунікації основним конструктом соціального життя.

З урахування різних рівнів презентації складаються наступні комунікації: *міжетнонаціональні комунікації* (комунікації між різними етнонаціональними культурами – українська, польська, французька, іспанська і.т.п), *міжсоціальні комунікації*, які визначаються в першу чергу соціальним статусом в суспільстві (комунікації між соціальними